

ભગવદ્ગોમંડલ

www.bhagvadgomandal.com

BHAGVADGOMANDAL
SHOWCASE OF WORDS

Page 9

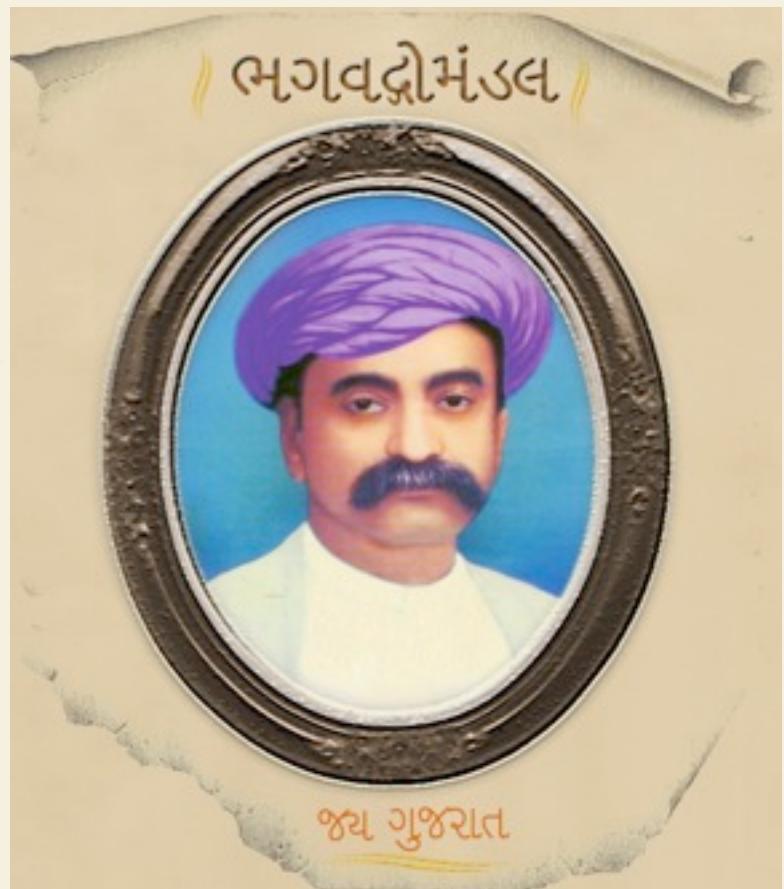
Bhagvadgomandal is the biggest and the most prolific work in Gujarati. Visionary Maharaj Bhagvadsinhji of Gondal gifted the original Bhagvadgomandal to the world after 26 years of scientific and detailed work. This encyclopedic dictionary is a cultural milestone of Gujarati language.

Ratilal Chandaria's Gujaratilexicon Team has digitized Bhagvadgomandal and created its digital avatar. The aim is to showcase the richness of such an indispensable resource for experts and lovers of Gujarati language. It is a treasure of knowledge and every Gujarati's pride.

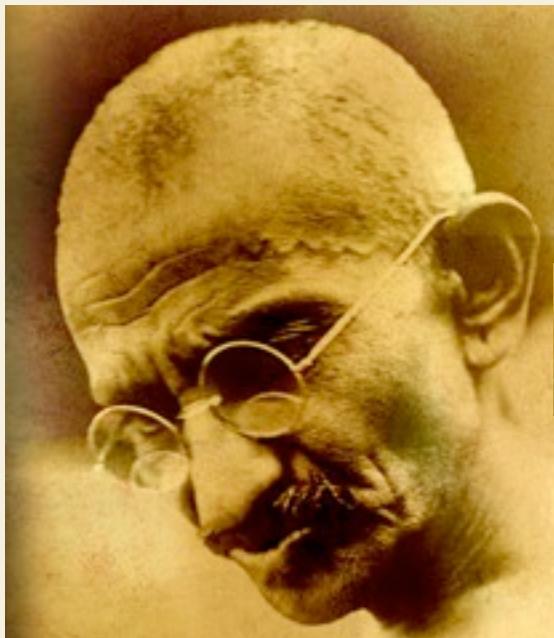
Explore It!

Key Features

- Cultural Landmark of Gujarati Language
- Comprehensive, Scientific and Rich Treasure Of Knowledge
- 2.81 Lakh Words, 8.22 Lakh Meanings, 26 Years Of Devotion, 9200 Pages - All At Single Click Now
- Indispensable Resource For Everyone
- Available In Original Animated And Digital Form on Internet & CD
- Fully Unicode
- Free

Bhagvadgomandal - Jewel of Gujarati Language !

I do not have the caliber to write the foreword. I am fascinated by your courageous act. I believe this work will be a great service to our mother tongue.

Mahatma Gandhi

(In response to request to write a preface for

The above statement highlights the significance of Bhagvadomandal as a matchless work of Gujarati language.

Bhagvadgomandal is the biggest and the most prolific work in Gujarati. Visionary Maharaj Bhagvatsinhji of Gondal gifted the original Bhagvadgomandal to the world after 26 years of scientific and detailed work. This encyclopedic dictionary is a cultural milestone of Gujarati language.

His Highness Shri Bhagvatsinhji Maharaj of Gondal had spent 26 years on this Himalayan Project. He has left his indelible mark on the footprints of time, not only as a great royal, but also as a great social and literary contributor. He has played a pivotal role in promoting Gujarati language at the global level. Shri Bhagvadsinhji has created this magnum opus treasure encyclopedia by devoting an unimaginable period of 26 productive years and religiously scrutinizing and researching Gujarati language's rich vocabulary. Even today, the literary world salutes him for the creation of Bhagvadgomandal.

Bhagvadgomandal is derived from the two words - Bhagvad and Gomandal.

- ❖ Bhagvad means Bhagvatsinhji, large, prosperous, storehouse of knowledge, inspired by God, great
- ❖ Gomandal means lexicon, dictionary, encyclopedia, Gondal.

Thus Bhagvadgomandal means:

- * Bhagvatsinhji's Dictionary
- * Large Dictionary
- * Rich Encyclopedia
- * Treasure of Knowledge
- * God Inspired Extensive Speech
- * Greatness of Gondal

Bhagvatsinhji's devotion and love for the language was reflected in his preference for Gujarati language and words instead of English in courts, office and correspondence work. Everyone experience the need for a comprehensive and rich Gujarati dictionary. However, this burning deficiency was not met for a long time. But Maharaj Bhagvatsinhji was made of a different values and ethic. Since he did not find any good dictionary, he himself started working on collecting new words in the year 1915. During the creation of this work, all the rules of the Jodanis (spellings / joining) have been religiously followed.

He researched not only reliable books, important publications, novels, poetry collections but also newspapers, periodicals, petitions, advertisements, reviews of plays and movies, price list of goods etc. He collected words even from waste paper or fluttering leaflets or from any source that echoed the true and new words. His devotion and meticulousness to the work was matchless.

The above approach is the most scientific and lexically correct approach. Even today, Oxford and Webster follow the similar approach for creating Corpus of words for creating lexicons and lexical research. Our great Bhagvatsinhji followed the same approach in as early as 1915. The author is in complete awe of Maharaj for his vision and approach. Even Government of India follows the same approach.

Shri Bhagvatsinhji started the formal office of Bhagvadgomandal dictionary in Gondal on Oct 1, 1928. He started this great work by first contributing his self-collected 20,000 words. He released the first volume containing 902 pages on Aug 25, 1944. This was followed by the release of subsequent volumes every 1 or 2 years. The ninth and the final volume was released on Mar 9, 1955. This work reflects the most authentic image of the spoken language of Gujarati people.

Bhagvadgomandal is such a classical and excellent information resource that it covers all the domains of religion, literature, art, business, science, society, culture, social science etc. It provides indepth information on each and every word with not only its meaning but its pronunciation, type, grammar, idiom, example and even pictures, if needed. For example, the word 'KALA' has one line in Sarth, three lines of meaning in Bruhad Kosh. However in Bhagvadgomandal dictionary, this word has not only 62 meanings but also complete description of 64 different KALAs spread over 6 full size pages. In short, a person is truly enlightened once he opens Bhagvadgomandal.

The Himalayan Bhagvadgomandal work was completed after 26 years of relentless effort and devotion. Approximately Rs 5 lakhs were spent on this publication. This invaluable

work's cost was Rs 545 but it was offered to the public at a mere Rs 146 after state subsidy. Bhagvadgomandal is a unique work of Gujarati language. We salute Shri Bhagvadsinhji for preserving the rich knowledge of our ancestors and making the information treasure available to general public in very easy form.

Bhagvadgomandal is not just a great dictionary but it is a powerful encyclopedia. It is not even one percent inferior to any dictionary of any language of the world. The nine volumes of Bhagvadgomandal contain 9270 pages, 281, 377 words, 821, 832 meanings and 28,156 idioms. From the point of view of corpus and lexicography, this is matchless work. In fact, for the first time in history, the world came to know that Gujarati language has such a rich vocabulary through this dictionary. This resulted in Bhagvadgomandal being conferred various titles including 'The Roaring Ocean of Knowledge', 'Cultural Bible of Gujarati Language', 'Encyclopedia', 'Gujarati Language's Self-Consciousness', 'Collection of All Knowledge', 'Sea of Prosperity' etc.

Digital Bhagvadgomandal

Bhagvadgomandal occupies a special place in Gujarati language's rich cultural heritage. It is the most respected and referred encyclopedic work inspite of availability of other dictionaries like Sarth, Bruhad, Narm etc. The smile on the face of any Gujarati lover after searching Bhagvadgomandal is indeed magical.

Each and every expert relies on Bhagvadgomandal for word and meaning, if he is not very happy with Sarth or Bruhad.

Shri Ratibhai Chandaria started working on a digital dictionary in 1975. He contributed his collection of words and started building a lexicon. When Bhagvadgomandal was reprinted in 1986, he immediately purchased a few sets. Like an expert connoisseur, he knew the importance of this work and decided to include Bhagvadgomandal in his lifetime.

Ratibhai launched Gujaratilexicon after a Herculean effort of more than 2 decades. The site caught the imagination of the Gujarati lovers and received support from far and wide corners. This encouraged him to digitize Bhagvadgomandal using the technological expertise, latest tools and Unicode fonts. He undertook this project to enable each and every person residing in any corner of the world to use this treasure of knowledge, understand its richness and use it in every day life with ease.

The Objective of Digital BG is:

Digitalization and contemporarization of Bhagvadomandal (BG) using the latest technological tools to preserve it as a part of our cultural heritage enhance its usage among current and potential lovers of Gujarati language and create its awareness for Generationext.

The project is aimed at benefiting the lover of Gujaratis languages, researchers, academicians, authors, journalists, youth and all gujaratis across the world.

The Bhagvadgomandal team followed the following approach for digitization of BG:

1. Securing Permission for Digitization of BG
2. Detailed Study of Original BG & BG Manuscripts
3. Create Expert Advisory Team
4. Create Standards For Data Entry & Final Result
5. Recruit Team of Data Entry & Proof Readers
6. Train Team on BG Basics and Data Entry
7. Software Programmers Create Special Software For Data Entry
8. Data Entry of BG
9. Two Levels of Checking of Data Entry
10. Expert Level Checking of Data Entry
11. Software Programmers Create BETA Website for BG
12. Feedback From Cross Section of Experts, General Public
13. Software Programmers Create CD Software for BG
14. Lokarpan

The Digital BG project was started on the auspicious day of Mahavir Jayanti April 18, 2008. The project has been executed at mission mode speed and is to be completed within one year. A record time !

Shri Ratibhai Chandaria has many similarities with Shri Bhagvatsinhji. Visionary, Just, Able Administrator, Royal Persona, Kind And Sensitive Heart, Razor Sharp Memory, Impeccable Character, Inspiring Leadership, Love for Gujarati, Culturally Aware...Just like Shri Bhagvatsinhji, Shri Ratilal Chandaria has made innumerable physical, emotional and financial sacrifices for this project. Bhagvatsinhji was committed to adorn our mother tongue with rich work even at the ripe age of 80. Ratilal Chandaria is showing the similar love for language at the age of 87. Ratibhai's passion and labour of love for Gujarati language is famous at Gujaratilexicon.

Ratilal Chandaria's Gujaratilexicon is the most comprehensive Online Gujarati Language Resource. Gujaratilexicon is a landmark work in the history of Gujarati language containing resources of more than 35 lakh words. It aims to preserve, popularize and develop Gujarati language through the power of information technology. Lovers of Gujarati language can develop vocabulary, enjoy literature, read exclusive literature and join our mission through Gujaratilexicon.com.

Gujaratilexicon is a small attempt in contemporizing Gujarati and developing Gujarati Language Resources. It is the first comprehensive Indian language resource kit on the Internet.

Gujaratilexicon is marching ahead towards its 2 million visitors with a simple aim:
wherever Gujarati resides, there resides Gujaratilexicon !

Jai Gujarati !

- Ashok Karania

'ભગવદ્ગોમન્ડલ'

"દુનિયાની કોઈ પણ ભાષાના ઉત્તમ કોશની સરખામણીમાં 'ભગવદ્ગોમન્ડલ' ઊણો ઊતરે તેમ નથી. આ ફક્ત શબ્દકોશ નથી; પણ જ્ઞાનકોશ પણ છે."

ઉપરોક્ત ઉક્તિ પરથી અનુમાન કરી શકીએ કે 'ભગવદ્ગોમન્ડલ' એક અમૂલ્ય અને મહત્વનો જ્ઞાનકોશ છે. આવા મહાન જ્ઞાનકોશ-વિશ્વકોશની પ્રસ્તાવના લખવા માટે જ્યારે ગાંધીજીને કહેવામાં આવ્યું ત્યારે તેમણે કહ્યું "પ્રસ્તાવના લખવાની મારી શક્તિ નથી. તમારા સાહસથી હું મુશ્ય થયો છું. એથી માતૃભાષાની મોટી સેવા થશે એમ હું માનું છું."

ઈ.સ. 1865ની 24મી ઓક્ટોબરે ધોરાજીમાં જન્મેલ ભગવતસિહૃજ એકમાત્ર રાજવી તરીકે નહિ; પરંતુ સામાજિક અને સાહિત્યક્ષેત્રે પણ અમૂલ્ય પ્રદાન આપીને ગણુણાપાત્ર બન્યા છે. ગુજરાતી ભાષાને વિશ્વક્ષા સુધી પહોંચાડવામાં તેમણે મહત્વની ભૂમિકા બજાવી છે. છબ્બીસ છબ્બીસ વર્ષની અખંડ સાધના કરીને ગુજરાતી ભાષાની શબ્દસમૃદ્ધિને ખૂણેખાંચરથી શોધી કાઢીને મહારાજ ભગવતસિહૃજએ ગુજરાતી ભાષામાં આ રત્નમણિ સમાન મહાન જ્ઞાનકોશ "ભગવદ્ગોમન્ડલ"ની રચના કરી. આ કોશના રચયિતા તરીકે આજે પણ સાહિત્યજગત તેમને સન્માને છે.

'ભગવદ્ગોમન્ડલ' નામ 'ભગવત્' અને 'ગોમંડલ' એમ બે શબ્દોનું બનેલું છે. 'ભગવત્' એટલે ભગવતસિહૃજ, બૃહદ્, સમૃદ્ધિવાન, જ્ઞાનભરપૂર, પ્રભુપ્રેરિત કે ગૌરવવંતુ જ્યારે 'ગોમંડલ' એટલે શબ્દસંગ્રહ, શબ્દકોશ, જ્ઞાનકોશ, સરસ્વતીભંડાર કે ગોંડલ. આમ, 'ભગવદ્ગોમન્ડલ' એટલે (1) ભગવતસિહૃજ શબ્દસંગ્રહ (2) બૃહદ્ શબ્દકોશ (3) સમૃદ્ધિવાન જ્ઞાનકોશ (4) જ્ઞાનભર્યો સરસ્વતી-ભંડાર (5) પ્રભુપ્રેરિત વ્યાપક વાણી અને (6) ગૌરવવંતુ ગોંડલ.

ક્યેરી, તુમારો કે દૃષ્ટિરીકામમાં અંગ્રેજ ભાષાને બદલે વધુમાં વધુ ગુજરાતી ભાષાને અને શબ્દોને પ્રાધાન્ય આપવામાં તેમનો માતૃભાષા પ્રત્યેનો પ્રેમ અને તેમની ભક્તિ પ્રગટ થાય છે. ગુજરાતીમાં સર્વિંગસંપૂર્ણ શબ્દકોશની ખામી ધણા વખતથી સાલતી હતી. આથી એમણે ઈ.સ. 1915ની આસપાસથી કોઈપણ કોશમાં ન જોવા મળતા નવીન શબ્દોનો સંગ્રહ કરવા માંડ્યો. આ બાબતમાં એમની નિષ્ઠા અને ઝેવના અજોડ હતી. તેમણે પ્રમાણભૂત ગ્રંથો, મહત્વનાં પુસ્તકો, નવલકથાઓ, કાવ્યસંગ્રહો વગેરેનો જ નહિ પરંતુ વર્તમાનપત્રો, માસિકો, નિવેદનો, જાહેરખબરો, નાટક સિનેમાનાં ચોપાનિયાંઓ, ચીજવસ્તુઓની મૂલ્યપત્રિકાઓ કે એવા કોઈપણ રહ્યી જોવા શબ્દો ફરજિયામાંથી, પણ ઉપયોગી જણાતા શબ્દોનો સંગ્રહ કરતા અને તેમાંથી જે શબ્દોમાં સચ્યાઈનો રણકો ઊકે, તેને

જ કોશમાં સમાવવામાં આવતા. ગુજરાતી લોકોની બોલાતી ભાષાનું આમાં સાચામાં સાચું પ્રતિબિંબ જિલાયું છે. વળી આ કોશની રચના વખતે જેડળીના નિયમોને પણ ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યા છે.

ઈ.સ. 1928ના ઓક્ટોબરની પહેલી તારીખથી તેમણે ગોંડલમાં 'ભગવદ્ગોમન્ડલ' કોશની વિવિસરની કચેરી શરૂ કરી અને જેમાં તેમણે જાતમહેનતે એકત્ર કરેલા આશરે વીસહજર શબ્દોથી આ કોશની શરૂઆત કરી. ૨૫મી ઓગસ્ટ 1944ના રોજ તેમણે 902 પાનાંનો પ્રથમ ભાગ પ્રસિદ્ધ કર્યો અને ત્યારબાદ દર એક-દોઢ વર્ષના સમયગાળે એક એક ભાગ પ્રસિદ્ધ કર્યો. ૯મી માર્ચ 1955ના રોજ નવમો અને અંતિમ ભાગ પ્રસિદ્ધ થયો હતો.

દુનિયાની કોઈપણ ભાષાના ઉત્તમ કોશની સરખામણીમાં સહેજપણ ઊણો ન ઉત્તરતો આ ગ્રંથ માત્ર શબ્દકોશ જ નહિ પણ જ્ઞાનકોશ ગણાયો છે. નવ ગ્રંથોના 9270 જેટલાં પૃષ્ઠોમાં આશરે 2,81,377 શબ્દો, તેના 8,21,832 અર્થો અને 28,156 જેટલાં રૂઢિપ્રયોગોને સમાવવામાં આવ્યા છે. શબ્દભંડોળ અને અર્થભંડોળની દૃષ્ટિએ એ અનુલનીય છે. વાસ્તવમાં આપણી ગુજરાતી ભાષામાં આટલા બધા શબ્દો છે તેની સૌ પ્રથમ વાર આપું જ આ કોશ દ્વારા વિશ્વને થઈ. તેથી જ ભગવદ્ગોમન્ડલને વિવિધ વિશેપણો જેવાં કે, 'જ્ઞાનનો ધૂધવતો શબ્દસાગર', 'ગુજરાતી ભાષાનો સંસ્કૃતિગ્રંથ', 'વિશ્વકોશ', 'ગુજરાતી ભાષાની અરિમતા', 'સર્વજ્ઞાન સંગ્રહ' અને 'સમૃદ્ધિનો સાગર' જેવા શબ્દોથી નવાજવામાં આવેલ છે.

'ભગવદ્ગોમન્ડલ' એ એક એવો ઉતૃષ્ટ કક્ષાનો માહિતીકોશ કે જ્ઞાનકોશ છે કે જેમાં ધર્મ, સાહિત્ય, કલા, વાણીજ્ય, વિજ્ઞાન, સામાજિક, સાંસ્કૃતિક અને જીવનવ્યવહારનાં બધાં જ પાસાંઓને સમાવી લીધાં છે. દા.ત. આપણે 'કલા' શબ્દને ભગવદ્ગોમન્ડલમાં તપાસીએ તો 'કલા' શબ્દ સાથે તેના 62 અર્થ, 54 કલાનાં નામ, શિલ્પશાસ્ત્રની 64 કલાનાં નામ એવી વિવિધ તેમ જ વિસ્તૃત માહિતી આપી છે. જ્યારે આંખ શબ્દનું 6 પૃષ્ઠમાં વિસ્તૃત વિવરણ આપેલ છે. આમ, કોઈપણ શબ્દનાં ફરન અર્થ જ નહિ; પરંતુ તેનાં ઉચ્ચાર, વ્યુત્પત્તિ, વ્યાકરણ, અર્થ, રૂઢિપ્રયોગ, ઉદાહરણ અને જરૂર પડે ત્યારે ચિત્રો, કોષ્ટકો વગેરે દ્વારા માહિતીને સચોટ રીતે રજૂ કરવાનો પ્રયાસ કર્યો છે.

આમ, છાલ્લીસ વર્ષના અથાક પરિશ્રમ બાદ દળદાર એવા નવ ભાગનું પ્રકાશન કર્યું પૂર્ણ થયું. આ પ્રકાશન પાછળ તેમણે લગભગ સાઠાપાંચ લાખ રૂપિયા ખર્ચ કર્યો હતો. અમૂલ્ય એવા આ નવ ગ્રંથની કિંમત તે સમયે 545 હતી પરંતુ રચયાશ્યને કારણે તે 146 રૂપિયામાં પ્રાપ્ત થતી હતી. ગુજરાતી ભાષાના એક સમૃદ્ધ અને મહત્વના જ્ઞાનકોશ તરીકે "ભગવદ્ગોમન્ડલ" અદ્વિતીય છે. જ્ઞાનના અમૂલ્ય વારસાને સાચવી તેમ જ લોકોને સુલભ રીતે માહિતી મળી શકે તે માટે જે જહેમત ઉઠાવી તે માટે શ્રી ભગવતસિહુજ્ઞને કોટિ કોટિ વંદન.

ડિજિટલ ભગવદ્ગોમન્ડલ :

ગુજરાતી ભાષાના અનેક કોશો આપણને ઉપલબ્ધ છે. પરંતુ 'ભગવદ્ગોમન્ડલ' કોશ એના શબ્દો, અર્થો, ઉપયોગો અને બીજી અનેક બાબતોથી પોતાની એક આગવી અરિમતા જગવી રહ્યો છે. આજે પણ જ્યારે કોઈ ભાષાપ્રેમી કે કોશકારને કોઈ શબ્દ કે અર્થ એ સાર્થ, બૃહદ્ કે નર્મકોશમાં ન મળે ત્યારે તે ભગવદ્ગોમન્ડલની સહાય લે છે અને તેમાં શબ્દ કે અર્થ મળી રહેતાં ભાવક પર પ્રસંગતાની લહેરખી છવાઈ જય છે.

શ્રી. રત્નલાલ ચંદ્રયાએ પણ તેમના સંગ્રહાયેલા શબ્દોનો ઉપયોગ કરી તેમાંથી શબ્દકોશ બનાવવાનું સને 1975ની આસપાસ શરૂ કર્યું. ત્યાર પછી 1986માં ભગવદ્ગોમન્ડલનું પુનર્મુદ્રણ થયું. તે ખબર મળતાં જ તેમણે સંપૂર્ણ સેટ લંડનમાં વસાવી લીધો હતો. આ રત્નમણિ તેમના હાથમાં આવતાં જ તેમણે મનોમન સંકલ્પ કર્યો હતો કે, તેમણે આદરેલું 'લોક્ઝિસ્કોન' નું કામ પૂરું થાય કે તરત આજેઆખા 'ભગવદ્ગોમન્ડલ શબ્દકોશ'ને પણ તેમના જીવનકાળ દરમિયાન જ તેમના 'ગુજરાતીલોક્ઝિસ્કોન'માં ઉતારી લેવો.

આ ભગીરથ કામ યુનિકોડ ફોન્ટ આવતાં સાર્થક બને તેવું તેમને લાગ્યું, તેથી ગુજરાતી ભાષાના અમૂલ્ય એવા જ્ઞાનકોશને ડિજિટલાઈઝ કરવાના આ ભગીરથ કામનું 'ગુજરાતીલોક્ઝિસ્કોન' બીજું જરૂર્યું. વિશ્વના કોઈ પણ ખૂણે રહેતો માનવી આ જ્ઞાનસંગ્રહની માહિતી અને તેની મહત્ત્વ જાણી શકે અને તેના રોજિદા જીવનમાં સરળતાથી તેનો વિનિયોગ કરી શકે તે માટે આ કાર્ય હાથ ધરવામાં આવ્યું.

શ્રી. રત્નલાલ ચંદ્રયા અને 'ગુજરાતીલોક્ઝિસ્કોન' ટીમના સમિતિ સભ્યોએ આ કાર્યને પૂર્ણ કરવાનો સંકલ્પ કર્યો. સૌ પ્રથમ ગોડલ મ્યુનિસિપાલિટી તરફથી આ કોશને ડિજિટલાઈઝ કરવાની મંજૂરી મેળવી. જૂની હસ્તપ્રતો તપાસી નવેનવ ભાગનું જીણવટથી અધ્યયન કર્યું. તજશો પાસેથી માર્ગદર્શન મેળવી આ કાર્યની શુભ શરૂઆત તા. 18-04-2008 ને મહાવીર જયંતીના દિવસે કરવામાં આવી. તેટા એન્ટ્રી માટે ઓડિટિંગ સોફ્ટવેરની રચના કરવામાં આવી. તેટા એન્ટ્રીમાં કુશળ એવા ઓપરેટરો પાસેથી એ એન્ટ્રી કરાવવામાં આવી. તે તેટા એન્ટ્રીને પૂર્ફરીડરો પાસે ચકાસણી અર્થે મોકલવામાં આવી. પૂર્ફરીડરોએ ચકાસેલી એન્ટ્રીની ભાષાનિષ્ણાતે પુનઃચકાસણી. કરી. જો કોઈ ક્ષતિ રહી ગઈ હોય તો તેને સુધારી લેવામાં આવી. આમ, આ રીતે નવેનવ ભાગનું કામ હાથ ધરવામાં આવ્યું અને 11 માસના ટૂંકા ગાળામાં આ કાર્ય પૂર્ણ કર્યું. કોશ પ્રમાણે એન્ટ્રીને સાઈટ પર મૂકવા એક ખાસ પ્રકારની ઓપિલકેશન બનાવવામાં આવી. જેમાં સમગ્ર માહિતીને સંગૃહિત કરવામાં આવી રહી છે. ટૂંક સમયમાં જ આપ સૌ ભગવદ્ગોમન્ડલને ઈન્ટરનેટ પર જોઈ શકશો. તદ્વારાંત તમે તેને સીડી માધ્યમથી પણ મેળવી શકશો. વળી, તમે ભગવદ્ગોમન્ડલનાં સમગ્ર પૃષ્ઠોને પણ એનીમેટેડ ફોર્મમાં જોઈ શકશો. અને તે પણ તદ્દન નિઃશુલ્ક !

80 વર્ષની જૈદ વયે સતત કાર્યરત રહી ભગવતસિહુજીએ શારીરિક, માનસિક અને આર્થિક ભોગ આપી ગુજરી ગિરાને એક અમૂલ્ય મહિમામુકુટથી શાળગારવાનો મહાન પ્રયાસ કર્યો હતો. તે જ રીતે શ્રી રત્નિલાલ ચંદ્રયા પણ 87 વર્ષની જૈદ વયે ગુજરાતી ભાષા વિશે સતત ચિનિત છે. તેમનો માતુભાષા પ્રત્યેનો આ પ્રેમ વિરલ છે. આજના કોમ્પ્યુટર યુગમાં આધુનિક ટેકનોલોજીના માધ્યમથી, ગુજરાતી શબ્દકોશ અને અન્ય માહિતીને સંગૃહિત કરવાનો અને તેને લાખો લોકો સુધી મફત પહોંચાડવા માટેનો તેમણે એક યજનો— જ્ઞાનયજનો પ્રારંભ કર્યો જે ‘ગુજરાતીલોક્સિકોન’ નામથી પ્રચલિત છે.

‘ગુજરાતીલોક્સિકોન’ ટીમ દ્વારા ગુજરાતીલોક્સિકોન સાઈટની ત્રીજા વર્ષની પૂર્ણાહુતિ પ્રસંગે આ સાઈટને નવા રૂપરંગ સાથે રજૂ કરવામાં આવી છે. જેમાં ગુજરાતી-ગુજરાતી શબ્દકોશ, ગુજરાતી-અંગ્રેજી શબ્દકોશ, અંગ્રેજી-ગુજરાતી શબ્દકોશ, વિશુદ્ધાર્થી શબ્દકોશ, રૂઢિપ્રયોગ, કહેવતો, પર્યાયવાચી શબ્દો, શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ વગેરે જેવાં અનેક પાસાંઓને આવરી લીધાં છે. ‘ગુજરાતીલોક્સિકોન’ની પ્રથમ આવૃત્તિને તૈયાર કરી પ્રજા સમક્ષ મૂકવામાં 20 વર્ષનો સમય લાગ્યો, વિદ્યાપીઠના સાર્થકોણીકોશ પ્રોજેક્ટને પૂર્ણ કરવામાં 2 વર્ષ લાગ્યાં, જ્યારે ‘ભગવદ્ગોમન્ડલ’ના સાગર સમા કાર્યને પૂર્ણ થતાં માત્ર 11 માસનો જ સમય લાગ્યો છે. ‘લોક્સિકોન’ના ગુજરાતી-ગુજરાતી શબ્દકોશની સમગ્ર પ્રવિષ્ટિની ચકાસણીનું કાર્ય ગુજરાત વિદ્યાપીઠના કોશ વિભાગે કરી આપ્યું છે અને તેમાંની શબ્દ-પ્રવિષ્ટ તથા અન્ય માહિતી સાચી છે તેનું પ્રમાણપત્ર પણ ગુજરાત વિદ્યાપીઠ દ્વારા ‘ગુજરાતીલોક્સિકોન’ને આપવામાં આવ્યું છે.

વળી તેમાં દર અઠવાહિયે પ્રસિદ્ધ થતી શબ્દાર્થ કોયડાની રમત રમવાની પણ મજા આવી જય છે. આ ઉપરાંત સાહિત્ય વાચન-રચિયાઓને માટે પણ વિવિધ સાહિત્યક સામયિકો ‘ગુજરાતી લોક્સિકોન’ સાઈટ પર ઉપલબ્ધ છે. આ ઉપરાંત બીજા અનેક નાનામોટા ફેરફારો તમે સાઈટની રૂબરૂ મુલાકાત લઈ, જાણી અને માણી શકો છો. ‘ગુજરાતીલોક્સિકોન’નું ધ્યેય માત્ર આટલું જ નથી; પરંતુ ભાષાના વિવિધ એકમોને સમાવવા માટે તે હંમેશાં કાર્યરત રહે છે. ટૂંક સમયમાં જ આપને આ માહિતીથી વાકેદ્દ કરવામાં આવશે.

કહેવત છે - ‘જ્ય જ્ય ગરવી ગુજરાત. જ્યાં જ્યાં વસે ગુજરાતી; ત્યાં ત્યાં વસે સદા કાળ ગુજરાત’; ત્યાં હવે આપણે કહી શકીશું કે, ‘જ્યાં જ્યાં વસે એક ગુજરાતી કોમ્પ્યુટર સાથ; ત્યાં સદાકાળ ગુજરાતીલોક્સિકોન’ .

.....‘જ્ય ગુજરાતી’

સંકલનકાર:

અશોક કરણીયા - ashok.karania@magnettechnologies.com

ઉત્તમ ગજ્જર - uttamgajjar@hotmail.com

મૈત્રી શાહ - જગૃતિ દેસાઈ અને સમગ્ર ‘લોક્સિકોન ટીમ’ – January 23, 2009

સંદર્ભગ્રંથ - ‘ભગવદ્ગુણભંડાર’

SHOWCASE OF BHAGVADGOMANDAL WORDS

www.bhagyadgomandal.com

વદ્વાણી

વि.

જહાજ;

બારકસ;

નાવ;

મોડી હોડી;

મધવો;

નૌકા;

તરણિ;

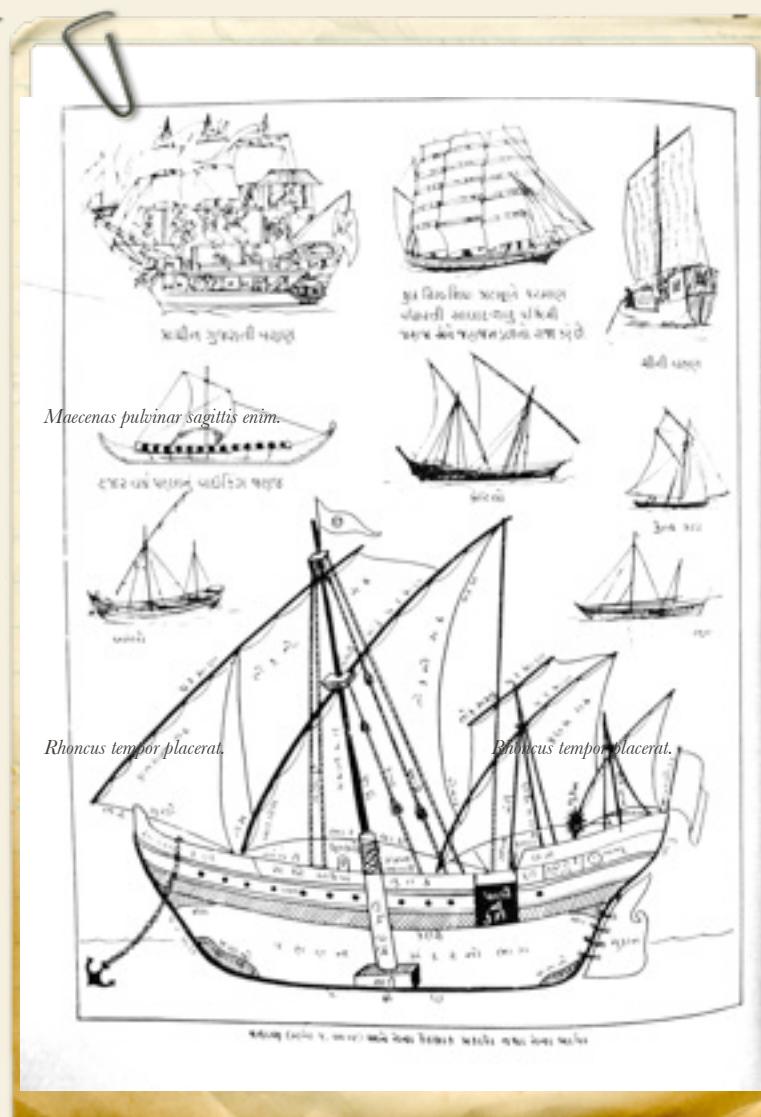
તરી;

નૌ;

દરિયામાં મુસાફરી કરવા માટેનું મોટું

સાધન.

તેની જુદી જુદી જતો છે. જૂના વખતમાં ઈજુમના લોકો મોટા વહાણ બાંધનારા હતા. તેઓનાં વહાણો હવેસાં અને સઢથી ચાલતાં તથા ભૂમદ્ય અને રતા સમુદ્રમાં ફૂરતાં. ચીના અને હિન્દુઓ બીજા દેશ સાથે

વધેલા વેપાર માટે પણ વહાણ વાપરતા. ૧ દમા સૈકા પછી વહાણના આકારમાં ઘણો ફેર પડવા માંડયો. હીરો નામના રાજને માટે આંકિમિડીઝ જે વહાણ બનાવ્યું હતું તે હાલના બાદશાહી વહાણને ટક્કર મારે તેવું હતું. ૫૦ લશ્કરી બારકસો બંધાય તેટલું લાક્ડું તેમાં વપરાયું હતું. અંદર દરબારી ખાણાને માટે મોટા ઓરડાઓ હતા. મીઠા પાણીની માછલીઓ નાખી મૂકવાને ટાંકીઓ હતી. તબેલાઓ, નહાવાના ઓરડાઓ, સૂવા બેસવાના પોતાને તેમ જ દરબારીઓ માટે વિશાળ ઓરડા હતા. વળી વીનસદેવને અર્પણ કરેલું દેવળ પણ હતું. ઈ. સ. ૧૮૦૨ સુધી ઈંગ્લંડને સારુ વહાણ ને લડાયક વહાણ હિંદુસ્તાનમાં બંધાતાં અને હિંદી વહાણ બાંધનાર પાસેથી ઈંગ્લંડ નકશા અને નમૂના ઉંધીના લેતું. વહાણની ઘણી જતો છે. જેમકે, (૧) મધ્વા (૨) પડાવ (૩) બતેલા (૪) ઢઉ અથવા બગલા (૫) દીંગી (૬) કોટીઓ (૭) ફ્રેમારી (૮) ગંજે (૯) નાવડી અથવા હોડી (૧૦) લોધીઆ. આ જાણીતી ૧૦ જત ઉપરાંત બીજી ઘણી જત થાય છે. જેમકે, (૧) વડસફર (૨) બેડી (૩) ઠોણા (૪) વેગડા (૫) સિલ્વા (૬) આવતા (૭) ખુરપા વગેરે.

૩. રૂઢિપ્રયોગ

૧. બાપનું વહાણ અને બેસવાની તાણ = બધો કારભાર પોતાના હાથમાં હોવા છતાં લાભ ન મળવો.
૨. વહાણ કમાવું = મોટો પરદેશી વેપાર ઝેડવો; સારી કમાઈ કરવી; પુષ્કળ કમાવું; દરિયાઈ વેપાર કરવો.
૩. વહાણ ફાટવું = કોઈ વસ્તુ કે માણસો ઘણા જથ્થામાં આવવા લાગવાં.
૪. વહાણ બાંધવું = વહાણ ભાડે કરવું.
૫. વહાણનો કાગડો = અનન્ય આશ્રિત.
૬. વહાણમાં બેસવું = ના પક્ષમાં ભળવું; બીજા પક્ષમાં ભળવું.
૭. વહાણે ચડવું = વહાણની સફર કરવી; દરિયાઈ વેપાર કરવો; પરદેશમાં વેપાર કરવા જવું.

ધરિયાળ:

૧. [સં. ધરયાલય] સ્વી.;

ન.

કાળમાપક યંત્ર; વખતદર્શક

યંત્ર; વખત બતાવનારું યંત્ર;

ધડી ગણી દેખાડનારું યંત્ર.

દિવસમાન ધડીઓની

ગણતરીએ થતું હોવાથી જેશી
લોકો એક ધડીના માન જેટલું

પાણી ભરાય એવું કે રેતી ગરે

એવું યંત્ર રાખતા. તે ઉપરથી

ધરિયાળ નામ પડ્યું મનાય છે.

હાલ જેને ધરિયાળ કહીએ

છીએ તે પશ્ચિમ તરફની

શોધનું એક કાળમાપક યંત્ર છે.

તેમાં અડી ધડીનો એક કલાક

થાય એવું માપ હોય છે અને

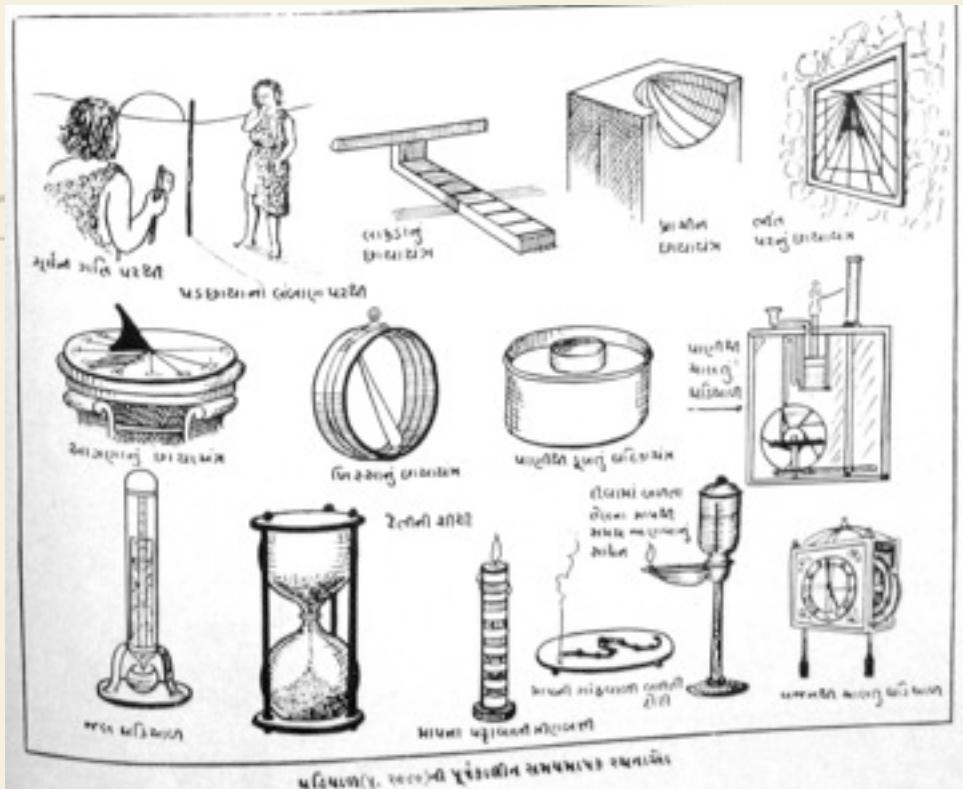
અને બાર બાર કલાકના

માપની તેના ઉપર ગોઠવણું

કરેલી હોય છે. મધરાતથી

બપોર લગીના બાર અને

બપોરથી મધરાત લગીના બાર

મળીને ચોવીશ કલાકનું દિનમાન ગણાય છે. તેમાં કમાનથી ચક્કરો ફરે છે. ચક્કરોની ઉપર એક તખી રાખેલ હોય છે. તે તખી ઉપર ૧થી ૧૨ સુધી આંકડા પાડેલા હોય છે તખી ઉપર વળી બે કાંટા રાખેલ હોય છે. ને તે ચક્કર સાથે સંબંધવાળા હોય છે. નાનો કાંટો કલાક અને મોટો મિનિટ બતાવે છે. મોટો કાંટો આખો ગોળ ફરી રહે ત્યારે નાનો કાંટો બાર માંલેનું એક ધર ચાલી થયેલો કલાક બતાવે છે. કેટલાંક ધરિયાળમાં સેકંડ બતાવનાર એક ત્રીજો નાનો કાંટો જુદા ગોળ ચકમાં રાખવામાં આવે છે. કેટલાંક ધરિયાળને એક દહાડાની અને કેટલીકને આઠ કે વધુ દહાડાની ચાવી આપવાની હોય છે. મોટાં ધરિયાળને કલોક અને નાનાંને વોચ કહે છે.

૨. સ્વી.; ન કાંસાનો ગોળ સપાટ ધંટ; જાલર; ધડી.

ધરિયાળો ૧૩મી સદીમાં
જાણીતી હતી, પણ
કદાચ તેથી પણ પહેલાં
શોધાઈ હોય એમ મનાય
છે. વેસ્ટમિન્સ્ટરમાં
આવેલું 'બિગબેન'
ધરિયાળ બહુ મોટું છે,
પણ તેના કરતાં પણ મોટું
ધરિયાળ લંડન.
એમ્બેન્કમેન્ટના મકાન
ઉપર ચડાવવામાં આવેલું
છે.

પગરખું

[સં. પાદ (પગ) + રક્ષા (બચાવવું); પાદરક્ષક-પાયરક્ષખ-પાયરક્ષખા]

ન.

પગનું રક્ષાગું કરે એવું ચામડાનું ટૂંકું
મોજું; ખાસદું; મોજડી; જોડો;
ચાલતાં પગનું રક્ષાગું થાય એવી
ચામડાની બનાવટ; કાંટારખું;
ઉપાન.. ધસાઈ ગયેલા જોડા ખાસડાં
કે પગરખાં કહેવાય. ખાસદું
તિરસ્કારમાં કે કોધમાં બોલતાં
વપરાય છે.

શુદ્ધિપ્રયોગ

પગરખામાં પગ ધાલવો-મૂકવો =

બરોબરી કરવી; હરીક્ષાઈ કરવી; સરસાઈ કરવી;
એકએકથી સરસ થવાની તજવીજ કરવી;
ચડસાચડસી કરવી.

COMPARISON OF DICTIONARIES

કલ્પા

Sarth

સત્ત્રી - [સ.] -

- (કોઈપણ વસ્તુનો એક ભાગ) (૨) ચંદ્રનો સોળમો ભાગ
(૩) 'મિનિટ'; (ખૂણાના) અંશ ડિગ્રીનો સાઠમો ભાગ
(૧.) (૪) કાલમાન (૫) યુક્તિ; હિક્મત (૬) હુક્મર; કસબ
(૭) સૌંદર્યયુક્ત રૂચના કે તેવી હિક્મત.

Bruhad

સત્ત્રી
અંશ, ભાગ. (૨) ચંદ્રનો પંદર તિથિઓમાંની પ્રત્યેક તિથિએ વધતો
યા ઘટતો અંશ. (૩) સમયનું લગભગ એક મિનિટનું માપ. (૪)
વર્તુલના. ૩૬૦ અંશોમાંના પ્રત્યેક ભાગનો ૬૦મો ભાગ. (૧૫૦.)
(૫) (ફંડમા) માત્રા. (પિં.). (૬) લલિત વિદ્યાને લગતી કોઈ પણ એક
શક્તિ (એવી દૃગ કળા કહી છે.) (૭) મોર પોંધાં ખોલી જે શોભા
રચે છે તે. (૮) કસબ, 'આઈ' (૯) હિક્મત, યુક્તિ. (૧૦) (લ.) કણ્ઠ

પું. ૧. (પિંગળ) એક જગાશ અને ગુરુ મળી ચાર માત્રાનો એક સમવૃત્ત વર્ણમેળ; છંદ; નગાનિકા; કુમારિકા; નગા; નગાણિકા; નગી; નગાનિકા; જયા; નિર્ગલા; નગાલિકા. આ છંદ સુપ્રતિષ્ઠા છંદનો એક બેદ છે.

પું. ૨. એક પ્રાચીન તોલ.

[અ.] પું. ૩. કિલ્લો; ગઢ.

પું. ૪. કોણીથી કાંડા સુધીનો ભાગ.

સ્ત્રી. ૫. અક્ષર; વર્ણ.

સ્ત્રી. ૬. અહિનનો એક ભાગ.

સ્ત્રી. ૭. અઢી પળનો સમય.

સ્ત્રી. ૮. અદ્ભુત શક્તિ. શાસ્ત્રોમાં જણાવેલ ચોસઠ પ્રકારની કલા નીચે પ્રમાણે છે: (૧) ગીત (ગાવું). (૨) વાદ (બજાવવું). (૩) નૃત્ય (નાચવું). (૪) નાટ્ય (અભિનય કરવા). (૫) આલેખ્ય (ચીતરવું). (૬) વિશેષકર્યાદેશ (તિલકનો સંચો બનાવવો). (૭) તંડુલ-કુસુમાવલિ-વિકાર (ચોખા અને ફૂલોનો ચોક પૂરવો). (૮) પુષ્પાસ્તરાણ (ફૂલોની સેજ બનાવવી). (૯) દશનવસનાંગરાગ (દાંત અને અંગોને રંગવાની વિધિ જાણવી). (૧૦) મણિભૂમિકાર્મ (ઝતુને અનુકૂળ ઘર ચાણવું). (૧૧) શયનરચના (પલંગ બિછાવવો). (૧૨) ઉદ્કવાદ (જલતરંગ બજાવવું). (૧૩) ઉદ્કધાત (ગુલાબદાની વાપરવાની વિદ્યા). (૧૪) ચિત્રયોગ (અવસ્થા પરિવર્તન કરવી એટલે કે જુવાનને બુઢો કે બુઢ્ણને જુવાન બનાવવો). (૧૫) માલ્યાગ્રથન વિકલ્પ (દેવપૂજાને માટે કે પહેરવાને માટે માળા ગુંથવી). (૧૬) કેશોભરાપીડ યોજન (શિખર ઉપર ફૂલોથી અનેક જતની રચના કરવી કે માથાના વાળમાં ફૂલ લગાવી ગુંથવું). (૧૭) નેપથ્યયોગ (દેશકાળ અનુસાર વસ્ત્ર, આભૂષણ વગેરે પહેરવાં). (૧૮) કર્ણપત્ર ભંગ (કાને પહેરવા માટે કર્ણફૂલ વગેરે આભૂષણ બનાવવાં). (૧૯) ગંધ્યુક્તિ (સુગંધી પદાર્થ બનાવવાં). (૨૦) હંડુજલ (જદુગીરીના પ્રયોગો). (૨૧) કૌચમારયોગ (કદ્રૂપાને સુંદર બનાવવું). (૨૨) ભૂષણ યોજના (ધરેણાં પહેરવાની પદ્ધતિ). (૨૩) હસ્તલાઘવ (હાથની ચાલાકી). (૨૪)

ચિત્રશાકાપુપભક્ષ્ય વિકાર કિયા (અનેક જાતનાં શાક તથા માલપુઆ વગેરે ખાવાના પદાર્થ બનાવવા). (૨૫) પાનકરસરાગાસવયોજન (અનેક જાતનાં શરબત, એક અને શરાબ વગેરે બનાવવાં.) (૨૬) સૂચીકર્મ (સીવવું). (૨૭) સૂત્રકર્મ (સીવણકામ). (૨૮) પ્રહેલિકા (બીજાને બોલતો બંધ કરવા માટે ગૂંઘવણ ભરેલા પ્રશ્નો પૂછવા). (૨૯) પ્રતિમાલા (અંત્યાક્ષરી કહેવી). (૩૦) દુર્વાચક્યોગ (કઠિન પદો અને શબ્દોના અર્થ કાઢવા). (૩૧) પુસ્તકવાચન (સ્પષ્ટ રીતે પુસ્તકનું વાચન કરવું). (૩૨) કાવ્યસમસ્યાપૂર્તિ (કવિતાની પાદપૂર્તિ કરવી). (૩૩) પટ્ટિકવેત્રગણવિકલ્પ (દોરી કે નેતરથી ભરવું). (૩૪) નાટકાભ્યાયિકા-દર્શન (નાટક જોવું ને બતાવવું). (૩૫) તર્કકર્મ (દલીલ કરવી). (૩૬) તક્ષણ (સુતાર તથા કદિયાનું કામ). (૩૭) વાસ્તુવિદ્યા (ધર બનાવવું). (૩૮) દુર્ઘરતપરીક્ષા (સોના, ચાંદી તથા રતોની પરીક્ષા). (૩૯) ધાતુવાદ (કાચી ધાતુ સાદ્ધ કરવી). (૪૦) મણિરાગજ્ઞાન (રતોના રંગ જાળવવા). (૪૧) આકારજ્ઞાન (ખાળની વિદ્યા). (૪૨) વૃક્ષાયુવેદયોગ (વૃક્ષનું જ્ઞાન, ચિકિત્સા તથા રોપવાની વિધિ). (૪૩) મેષકુકુટલાવક્યુદ્ધ વિધિ (મરધાં, કુકડાં લાવક વગેરે પક્ષીને લડાવવાની કિયા). (૪૪) શુકસારિકા આલાપન (પોપટ, મેના પઢાવવાં). (૪૫) ઉત્સાહન (શરીર ચોળવું). (૪૬) અક્ષરમુષિકાકથન (કરપદ્ધવી). (૪૭) કેશમાર્જન (કુશળતાથી વાળ ઓળવા તથા તેલ નાખવું). (૪૮) મ્લેચ્છિતકલા વિકલ્પ (મ્લેચ્છ અથવા વિદેશી ભાષાઓ જાળવી). (૪૯) દેશી ભાષાજ્ઞાન (પ્રાકૃતિક બોલીઓ જાળવી). (૫૦) પુષ્પશકટિનિમિતજ્ઞાન (વાદળાં ગાજવાં, વીજળી ચમકવી વગેરે હૈવી લક્ષ્ણ જાળીને આગામી ભાખવી). (૫૧) યંત્રમાતૃકા (યંત્રનિર્માણ). (૫૨) ધારણમાતૃકા (સ્મરણશક્તિન વધારવી). (૫૩) પાદ્ય (કોઈને બોલતું ગાતું સાંભળી તે પ્રમાણે બોલવું ગાવું). (૫૪) માનસી કાવ્યક્રિયા (મનમાં કાવ્ય કરીને શીધી કહેવું). (૫૫) ક્રિયાવિકલ્પ (ક્રિયાનો પ્રભાવ બદલવો). (૫૬) છલિતક્યોગ (છલ કે ધૂર્તના કરવી). (૫૭) અભિધાન કોષ (ધંદોનું જ્ઞાન). (૫૮) વસ્ત્રગોપન (વસ્ત્રોની રક્ષા કરવી). (૫૯) દુતવિશેષ (જુગાર રમવો). (૬૦) આકર્ષણકીડા (પાસા વગેરે ફેંકવા). (૬૧) બાળકીડા કર્મ (બાળકને રમાડવું). (૬૨) વૈનાયકી વિદ્યાજ્ઞાન (વિનય, શિષ્ટાચાર, ઈલમ વગેરે કરવાં). (૬૩) વૈજ્ઞાનિકી વિદ્યાજ્ઞાન (જ્યુ મેળવવાને માટે જાળવવાની કિયા. જેમકે, શિકાર, લશકરી તાલીમ વગેરે). (૬૪) વૈતાલિકી વિદ્યાજ્ઞાન (રાગ, પાદ, પરખ, નાડી, ન્યાય, તરવું, તંતરવું અને ચોરી કરવી).

સ્ની. ૮. અંશ; નાનો ભાગ.

સ્ની. ૧૦. (ગણિત) અંશનો ૬૦મો અને વર્તુળનો ૨૧૬૦૦મો ભાગ.

સ્ત્રી. ૧૧. ઈલમ; ઈલાજ; ઉપાય.

સ્ત્રી. ૧૨. એ નામની મણિદ્વિપની દેવી. તે ચોસં છે: પિંગલાક્ષી, વિશાલાક્ષી, સમૃદ્ધિ, વૃદ્ધિ, શ્રદ્ધા, સ્વાહા, સ્વધા, અભિષ્યા, માયા, સંજ્ઞા, વસુંધરા, ત્રિલોકધાત્રી, સાવિત્રી, ગાયત્રી, ત્રિદ્શેશ્વરી, સુરૂપા, બહુરૂપા, સ્કંદમાતા, અચ્યુતપ્રિયા, વિમલા, અમલા, અરૂળા, આરૂળા, પ્રકૃતિ, વિકૃતિ, સૃષ્ટિ, સ્થિતિ, સંઘિતિ, સંધ્યા, માતા, સતી, હંસી, મર્દિકા, વજિતા, દેવમાતા, ભગવતી, દેવકી, કમલાસના, ત્રિમુખી, સમમુખી, અન્યા, સુરાસુરમંદિની, લંબોષી, ઊર્ધ્વવક્ષેશી, બહુશીર્ષા, વૃકોદરી, રથરેખા, શશિરેખા, ગગનવેગા, પવનવેગા, ભુવનપાલા, મદનાતુરા, અનંગા, અનંગમદના, અનંગમેખલા, અનંગકુસુમા, વિશરૂપા, સુરાદિકા, ક્ષયંકરી, અક્ષોભ્યા, સત્યવાદિની, શુચિપ્રતા, ઉદારા અને વાગીશી.

સ્ત્રી. ૧૩. (પુરાણ) કર્દમ ઋષિની એ નામની દીકરી. તે મરીચિ પ્રજાપતિને પરણી હતી. તેનાથી તેને કશ્યપ તથા પૂર્ણિમા નામનાં બે સંતાન થયાં હતાં.

સ્ત્રી. ૧૪. કોઈ પણ વસ્તુનો એક ભાગ.

સ્ત્રી. ૧૫. કૌતુક; નવાઈ.

સ્ત્રી. ૧૬. ગતિનું એક માપ.

પ્રાચીન	અર્વાચીન
૧૬ કલા = ૧ બિંબ મધ્યકાલીન	૬૦ વિકલા = ૧ કલા
૩૦ કલા = ૧ રાશિ	૬૦ કલા = ૧ અંશ
૧૧ રાશિ = ૧ વલય	૩૦ અંશ = ૧ રાશિ
	૧૨ રાશિ = ૧ ચક્ર

સ્ત્રી. ૧૭. (સંગીત) ગાવા તથા વગાડવામાં ધ્વનિનું પ્રમાણ. તેના બે પ્રકાર: સૂક્ષ્મકલા અને સ્થૂલકલા.

સ્ત્રી. ૧૮. ચંદ્રનો સોળમો ભાગ. ચંદ્રની સોળ કળા: ૧. અમૃતા, ૨. માનદા, ૩. પુષા, ૪. પુણિ, ૫. તુણિ,
૬. રતિ, ૭. ધૃતિ, ૮. શશની, ૯. ચંદ્રિકા, ૧૦. કાંતિ, ૧૧. જ્યોત્સ્ના, ૧૨. શ્રી, ૧૩. પ્રીતિ, ૧૪.
અંગદા, ૧૫. પૂર્ણા, ૧૬. પૂર્ણામૃતા. પુરાણમાં લખ્યું છે કે ચંદ્રમામાં અમૃત છે. તેને દેવતાઓ પીએ છે.
શુક્લપક્ષમાં ચંદ્રમાં કલાએ કરીને વધતો જય છે અને પૂર્ણિમાને દિવસે તેની સોળ કળા પૂર્ણ થાય છે.
કૃષ્ણપક્ષમાં તેનું એકહું કરેલું અમૃત કલા કરીને નીચે પ્રમાણે દેવતાઓ પીએ છે: પહેલી કળાને અર્જિન, બીજીને
સૂર્ય, ત્રીજીને વિશ્વેદેવા, ચોથીને વર્યુણ, પાંચમીને વષટ્કાર, છઠીને ઈંદ્ર, સાતમીને દેવપિં, આઠમીને
અજએકપાત, નવમીને યમ, દશમીને વાયુ, અગ્નિયારમીને ઉમા, બારમીને પિતૃગણ, તેરમીને કુબેર, ચૌદમીને
પશુપતિ, પંદરમીને પ્રજાપતિ અને સોળમી કળા અમાવાસ્યાને દિવસે પાણી અને ઔષધિઓમાં પ્રવેશ કરી
જય છે, જે ખાવાપીવાથી પશુઓમાં દૂધ થાય છે. દૂધમાંથી ધી થાય છે અને આહુતિ દ્વારા ધી ચંદ્રમા સુધી
પહોંચે છે.

સ્ત્રી. ૧૯. ચંદ્રભાગમાં રહેલી એ નામની દેવીની પીઠ.

સ્ત્રી. ૨૦. યોપન વાયુતત્ત્વ દેવતા માંહેની એક. જુઓ વાયુતત્ત્વ દેવતા.

સ્ત્રી. ૨૧. (તાંત્રિક) છત્રીસ તત્ત્વ માંહેનું આઠમું તત્ત્વ. જુઓ અષાંગ.

સ્ત્રી. ૨૨. છળ; ૫૫૨.

સ્ત્રી. ૨૩. જનકીની એક સખીનું નામ.

સ્ત્રી. ૨૪. જ્ઞભ.

સ્ત્રી. ૨૫. જોજનનો ઓગાણીસમો ભાગ.

સ્ત્રી. ૨૬. જિલ્લી; અસ્તર; ૫૩.

સ્ત્રી. ૨૭. (સંગીત) તાલનાં છ મુખ્ય અંગ માંહેનું ચોથું અંગ.

સ્ત્રી. ૨૮. તેજ; કાંતિ.

કલા પાડવી-કલાની જાંખી થવી = દેહની કાંતિ ઓછી કરવી; તેજ કમી થવું.

સ્ત્રી. ૨૯. ત્રીસની સંખ્યા.

સ્ત્રી. ૩૦. ધર્મપુરુષાર્થમાં જણાવેલ બત્રીસ કિયા માંહેની દરેક. તે નીચે પ્રમાણે છે: ધ્યાન, આવાહન, પાદ,
અધ્યૂર્ય, આચમન, આસન, મધુપર્ક, સ્નાન, નિરાંજન, વસ્ત્ર, ઉપવીત, ભૂષા, દર્પણ, ગંધ, પુષ્પ, ધૂપ, નૈવેધ,
પાનીય, ફ્લ, તાંબુલ, અનુલેપ, પુષ્પહાર, ગીત, વાદ્ય, નૃત્ય, હવન, દક્ષિણા, પ્રદક્ષિણા, નમસ્કાર, સ્તુતિ
અને વિસર્જન.

સ્ત્રી. ૩૧. નૃત્યનો એક ભેદ.

સ્ત્રી. ૩૨. નૌકા; હોડી.

સ્ત્રી. ૩૩. પાણી ભરવાનો ઘડો.

સ્ત્રી. ૩૪. પુરુષના દેહના સોળ અંશ માંહેનો દરેક. તે ઉપનિષદમાં નીચે પ્રમાણે વર્ણવેલ છે: ૧. પ્રાણ, ૨.
શ્રદ્ધા., ૩. વ્યોમ, ૪. વાયુ. ૫. તેજ, ૬. જળ, ૭. પુથિવી, ૮. દીપ્તિય, ૯. મન, ૧૦. અન્ત, ૧૧. વીર્ય,
૧૨. તપ, ૧૩. મંત્ર, ૧૪. કર્મ, ૧૫. લોક અને ૧૬. નામ.

સ્ત્રી. ૩૫. બહાનું.

સ્ત્રી. ૩૬. બે આંગળનું માપ.

સ્ત્રી. ૩૭. બોલતાં ૧/૧૬ માત્રા જેટલો કાળ લાગે એવો સંગીતનો સ્વર; કલાસ્વર.

સ્ત્રી. ૩૮. ભગવાનનો એક અવતાર.

સ્ત્રી. ૩૯. (પિગળ) માત્રા; લઘુવર્ણ. તેમાં એક જ માત્રા હોય છે.

સ્ત્રી. ૪૦. મિનિટ; બે પળનો સમય. કમળની સો પાંખડી એક ઉપર એક ગોઠવી, તેમાં ઉપરથી નીચે સુધી સોય એવી રીતે ભૌંકવી કે બધી પાંખડી ભૌંકાઈ જય. એ પ્રમાણે દરેક પાંખડીને વીધિતાં જે વખત લાગે તેને કાળ કહે છે. એ પ્રમાણે ૪૦૮૬ કાળનો વખત તે કલા કહેવાય છે.

સ્ત્રી. ૪૧. મોટી ચીસ.

કલા પાડવી = જાહેર કરવું.

સ્ત્રી. ૪૨. મોર પક્ષીએ ઊભાં કરવે પોતાનાં પીછાં.

કલા કરવી = (૧) મોરે કળા ચડાવવી. (૨) યુક્તિ રચવી; ઈલાજ કરવો. (૩) શોભા બનાવવી; કાંતિ પ્રસારવી.

સ્ત્રી. ૪૩. યજના ત્રાણ પૈકી કોઈ અંગ. મંત્ર, દ્રવ્ય અને શ્રદ્ધા એ ત્રાણ યજનાં અંગ અથવા કલા છે.

સ્ત્રી. ૪૪. યંત્ર.

સ્ત્રી. ૪૫. (જ્યોતિષ) રાશિના ત્રીશમા ભાગનો સાઠમો ભાગ..

સ્ત્રી. ૪૬. વિદ્યા. શિલ્પસંહિતામાં નીચે પ્રમાણે ચોસઢ કલા વર્ણવેલી છે: (૧) સીરાધ્યાકર્ષણ, (૨) વૃક્ષારોહણ, (૩) યાવાદિક્ષુવિકાર, (૪) વેણતૃણાદિકૃતિ, (૫) ગજશ્વસ્વારથ્ય, (૬) દુર્ધદોહવિકાર, (૭) ગતિશિક્ષા, (૮) પલ્યાણક્રિયા, (૯) પશુચર્માંગનિહર્ણ, (૧૦) ચર્મમાર્દવક્રિયા, (૧૧) ક્ષુરકર્મ, (૧૨) કંચુકાદિસીવન, (૧૩) ગૃહભાંડાદિમાર્જન, (૧૪) વસ્ત્રસંમાર્જન, (૧૫) મનોનુકૂલસેવા, (૧૬) નાના દેશીય વર્ણલેખન, (૧૭) શિશુસંરક્ષણ, (૧૮) સુયુક્ત તાડન, (૧૯) શાયાસ્તરણ, (૨૦) પુણ્યાદિગ્રથન, (૨૧) અત્રપાચન, (૨૨) જલવાયવળિનસંયોગ, (૨૩) રત્વાદિસદસદજ્ઞાન, (૨૪) ક્ષારનિષ્કાસન, (૨૫) ક્ષારપરીક્ષા, (૨૬) સ્નેહનિષ્કાસન, (૨૭) ઈષ્ટિકાદિભાજન, (૨૮) ધાત્વૌષધીના સંયોગ, (૨૯) કાચપાત્રાદિકરણ, (૩૦) લોહાભિસાર, (૩૧) ભાંડક્રિયા, (૩૨) સ્વર્ગાદિતાથાત્મયદર્શન, (૩૩) મકરંદાદિકૃતિ, (૩૪) સંયોગધાતુજ્ઞાન, (૩૫) બાધ્યાદિભિર્જલતરણ, (૩૬) સૂત્રાદિરૂઙુકરણ, (૩૭)

પટબંધન, (૩૮) નૌકાનયન, (૩૯) સમભૂમિકિયા, (૪૦) શિલાર્થ, (૪૧) વિવરકરણ, (૪૨) વૃત્તખંડબંધન,
(૪૩) જલબંધન, (૪૪) વાયુબંધન, (૪૫) શરૂતશિક્ષા, (૪૬) સ્વર્ગલેપાદિસત્કિયા, (૪૭)
ચર્મકૌષેયવારક્ષર્યકાર્પસાદિપટબંધન, (૪૮) મૃતસાધન, (૪૯) તૃણાદ્યાચ્છાદન, (૫૦) ચાર્ણોપલેપા, (૫૧)
વાર્ણકર્મ, (૫૨) દારુકર્મ, (૫૩) મૃતકર્મ, (૫૪) ચિત્રાદ્યાલેખન, (૫૫) પ્રતિમાકરણ, (૫૬) તલકિયા, (૫૭)
શિખરકર્મ, (૫૮) મલ્લયુદ્ધ (૫૯) શસ્ત્રસંધાન, (૬૦) અસ્ત્રનિપાતન, (૬૧) વ્યૂહરચના, (૬૨) શલ્યાદતિ,
(૬૩) વ્રાગવ્યાધિનિરાકરણ, (૬૪) વનોપવનરચના.

સ્ત્રી. ૪૭. (પુરાણ) વિભીષણની મોટી દીકરી. એ વારંવાર અશોકવનમાં જઈ સીતાને રામના કુશળ વર્તમાન કહેતી.

સ્વી. ૪૮. ગુજરાત.

સ્ત્રી. ૪૮. વ્યાજનું ધન.

स्त्री. प०. शक्ति; सामर्थ्य

સ્ત્રી. પ૧. શરીરની ગરમીથી પાકતો ધાતુનો ભીનાશવાળો ભાગ; શરીરમાં રહેલ એક ધાતુ; ક્ષેડ.

स्त्री. पर. शिवनी शक्ति.

સ્વી. પર્યા. શોભા.

સ્ત્રી. ૫૪. સમયનું એક માઘ; કાગુનો ત્રીશમો ભાગ..

੧੮ ਨਿਮਿਖ = ੧ ਸਾਲ

$$30 \text{ किमी} = 9 \text{ किमी}$$

୪୦ କଲା = ୧ ନାଇକା

સ્થી. પપ. સુર્યનાં ૧૦૮ માંહેનું એક નામ.

સ્ત્રી. પ. દ. સૂર્યનો બારમો ભાગ. વર્ષની બાર સંકાંતિના વિચારથી સૂર્યનાં બાર નામ છે. તેના તેજને કલા કહે છે. તે બાર કલાનાં નામઃ ૧. તપિની, ૨. તાપિની, ૩. ધૂમ્રા, ૪. મરીચિ, ૫. જવાલિની, ૬. રૂચિ, ૭. સુષુમણા, ૮. ભોગદા, ૯. વિશ્વા, ૧૦. બોધિની, ૧૧. ધારિણી અને ૧૨. ક્ષમા.

સ્ત્રી. પ. ૭. સોનાના એક સિક્કાનું નામ; શહેનશાહ અકબરના સમયનો સોના કે ચાંદીનો એક સિક્કો. તે હિલાણીથી ૧/૮ હતો અને તેની બંને બાજુ ઉપર જંગલી ગુલાબનાં ફૂલ હતાં. ચાંદીનો સિક્કો ચોખૂળાકાર હતો. તે જબાલી રૂપિયાની ૧/૧૬ની બરાબર હતો.

સ્ત્રી. પ. ૮. સોળની સાંકેતિક સંખ્યા.

સ્ત્રી. પ. ૯. સૌંદર્યયુક્ત રૂચના કે તેવી હિકમત.

ખાસ નોંધ

- ‘ભગવદ્ગોમન્ડલના જે શબ્દો અહીં આપ્યા છે તેની જોડણી મૂળ ગ્રંથની જોડણી પ્રમાણે જ રાખી છે.’
- ‘સોફ્ટવેરની ભર્યાદાને કારણે કેટલાક જોડાક્ષરો મૂળરૂપે આવી શકા નથી’ તેટલી નોંધ લેવા વાયકોને વીનંતી..

GL : પ્રતિભાવો

“એકંદરે અત્યંત ઉપયોગી અને વપરાશ કરનારને સુવિધાજનક છે.”

ડૉ. ભોગાભાઈ પટેલ

“ટાંચાં સાધનો અને અનેક અડચણો વચ્ચે સ્પેલચેકરની કામગીરી ભાષાખ્યુઓ માટે દીવાદાંડીરૂપ નીવડશે.”

પ્રા. ત્રિકમભાઈ પટેલ

“ભાષાના વિકાસમાં ખૂબ જ ઉપયોગી છે.”

ડૉ. શ્રદ્ધાભલેન ત્રિવેદી

“ગુજરાતી ભાષાની સાચી જોડણી જેવા માટે જોડણીકોશની જરૂરિયાત રહેતી નથી એટલે કે સરસ સ્પેલચેકર ગુજરાતી

ભાષાના વિદ્યાર્થી,

સાહિત્યકાર અને લેખક માટે સમય બચાવનાર મહત્વની ચાવી છે.”

ડૉ. કીર્તિદા શાહ

“સાચું ગુજરાતી લખી શકવાનો વિશ્વાસ અને જોડણી શુદ્ધિની દિશામાં અતિ ઉપયોગી છે.”

પ્રા. અશ્વિન ચૌહાણ

“દિક્ષણરી વિના જરૂરથી કાર્ય થતાં સમયની બચત થાય છે. ગુજરાતી સરસ સ્પેલચેકર એ ગુજરાતીભાષાની સાચી જોડણીને ટકાવી રાખવા માટેનું સુંદર ગણનાપાત્ર માધ્યમ છે.”

ડૉ. નયના ચુડાસમા

“મદદ માર્ગદર્શિકા અને કી-બોર્ડની સુવિધા સારી છે.”

પ્રા. પ્રહ્લાદભાઈ પટેલ

“બિનગુજરાતી લોકો પણ સહજતાથી સાચી જોડણીવાળો શર્દું પારખી શકે છે.”

ડૉ. તેજની મુનશી

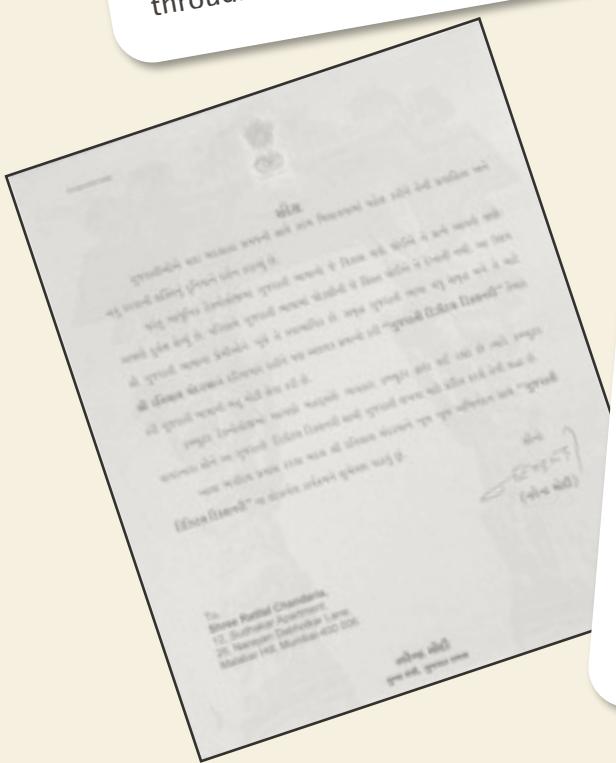
GUJARATILEXICON

SNAPSHOTS

CM Narendra Modi Lauds Mission GL !

Shri Narendra Modi supports the Gujaratilexicon Project through a special preview on Jan 12. 2006.

Gujaratilexicon Goes Live !

Shri Dhiraj Chawda's Collage of Gujaratilexicon Launch on Jan 13, 2006.

In The Service of Maa Gujarati
Shri Ratilal Chandaria has dedicated nearly 25 years for the service of Gujarati language.

1 Million Votes !

Shri Narendra Modi felicitates Shri R P Chandaria as Gujaratilexicon crosses 1 million mark.

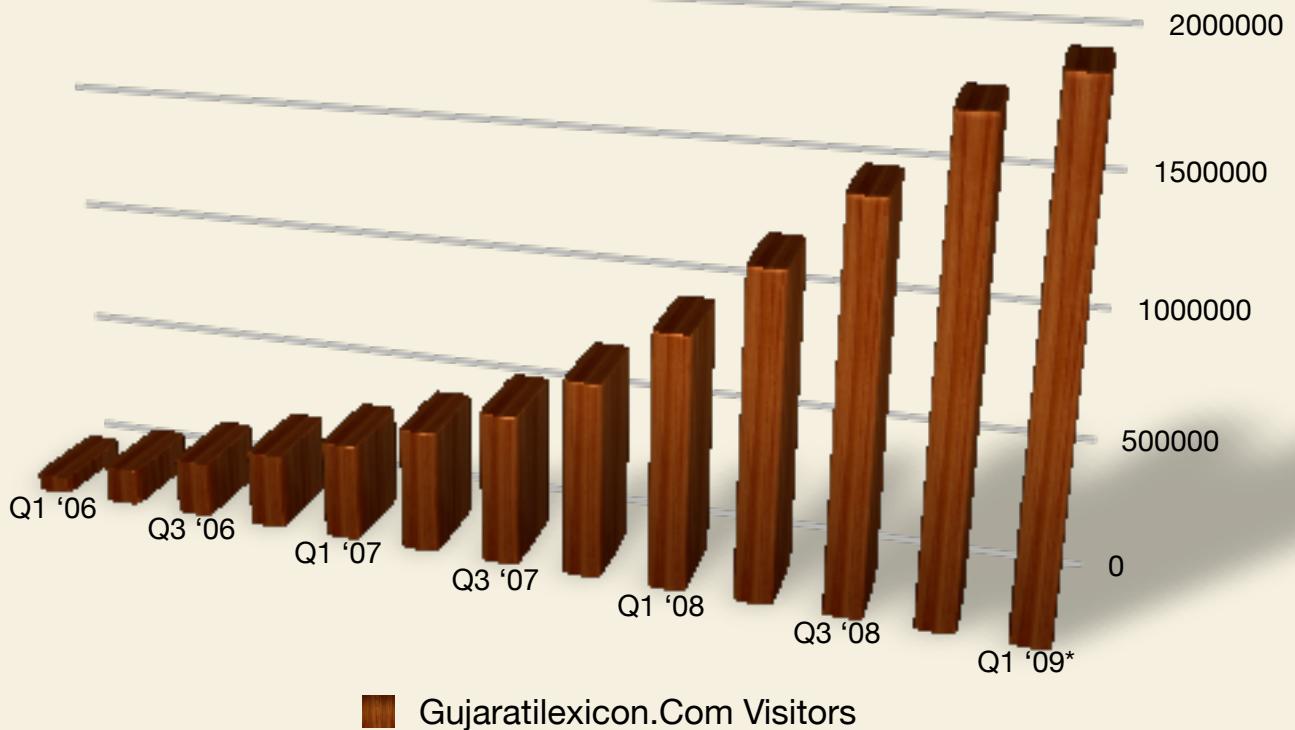

London Launch of Gujaratilexicon
Shri Dhiraj Chawda's Collage of Gujaratilexicon London
Launch in July 2007.

Sharing Knowledge

Gujaratilexicon Team regularly conducts training sessions for promoting usage of Gujarati IT Tools

Contact Us !

AHMEDABAD	MUMBAI	MUMBAI
Magnet Technologies 404 - 405, Soham - 2, Near Navrang School Six Roads, Navrangpura, Ahmedabad - 380 009 +91-79-6513 5400 / 01	Magnet Technologies 101 / 102, First Floor, Shivrise, Akurli Road, Kandivali (East), Mumbai - 400 101 +91-22-4074 4800 / 4822 / 4845	Chandaria Foundation 12, Sudhakar Apartment, 26 Narayan Dhabolkar Marg, Malabar Hill, Mumbai - 400 006 +91-22-2363 4867

Email : info@gujaratilexicon.com

www.gujaratilexicon.com
www.bhagvadgomandal.com